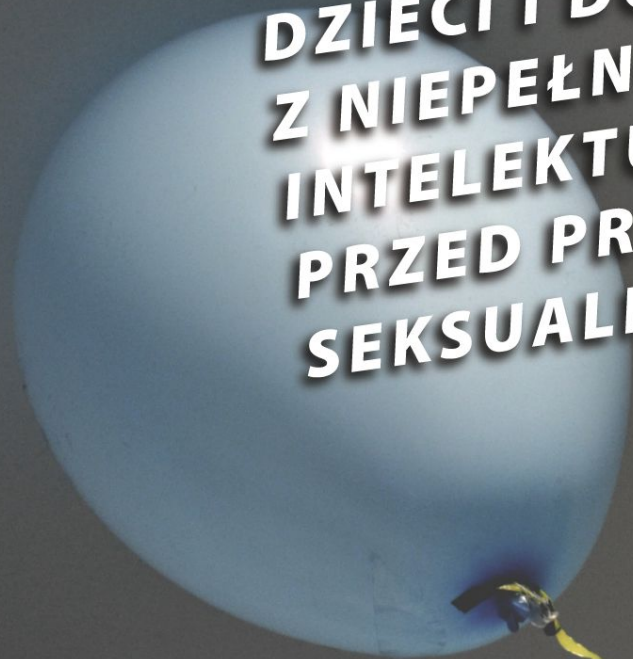

PORADNIK
DLA RODZICÓW

**NIE
NIE
NIE**

**dostępne
dogodne
dyskretne**

**JAK CHRONIĆ
DZIECI I DOROSŁYCH
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ
INTELEKTUALNĄ
PRZED PRZEMOCĄ
SEKSUALNĄ?**

**PORADNIK
DLA RODZICÓW**

**NIE
NIE
NIE**

**dostępne
dogodne
dyskretne**

**JAK CHRONIĆ
DZIECI I DOROSŁYCH
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ
INTELEKTUALNĄ
PRZED PRZEMOCĄ
SEKSUALNĄ?**

Praca zbiorowa:
dr Marek Babik
dr Estera Twardowska-Staszek
s. Katarzyna Besiekierska SM

Kraków 2022

© Centrum Ochrony Dziecka
ul. Kopernika 26
31-501 Kraków
www.cod.ignatianum.edu.pl

Publikacja powstała w ramach projektu: *System prewencji wykorzystywania seksualnego osób z niepełnosprawnością* finansowanego ze środków Fundacji Św. Józefa KEP

Materiały pomocnicze do niniejszej publikacji znajdują się na stronie internetowej Centrum Ochrony Dziecka
www.cod.ignatianum.edu.pl

Redakcja

Roman Małecki

Projekt okładki i stron tytułowych

PHOTO DESIGN – Lesław Sławiński

Zdjęcie na okładce: pixabay.com / Yair Cerón / YAGO_MEDIA

Opracowanie typograficzne i łamanie

Jacek Zaryczny

Egzemplarz bezpłatny

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	7
Otwarcie o „tych” sprawach, czyli pokonać tabu (dr Marek Babik)	11
Seksualność dziecka	12
Zachowania seksualne dzieci	14
Motywy podejmowanych przez dzieci zachowań seksualnych	15
Zachowania masturbacyjne	16
Rodzice wobec seksualności dzieci	17
Jak rozmawiać z dziećmi o seksualności	21
Wykorzystanie seksualne osób z niepełnosprawnością intelektualną (dr Marek Babik)	25
Co to jest wykorzystanie seksualne?	25
Wykorzystanie seksualne w świetle polskiego prawa	28
Kim są sprawcy przemocy seksualnej wobec dzieci i dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną? (dr Estera Twardowska-Staszek)	31
Czy moje dziecko jest bezpieczne?	31
Kto i dlaczego mógłby wykorzystać seksualnie dziecko lub osobę dorosłą z niepełnosprawnością intelektualną?	32
Kim są sprawcy wykorzystania seksualnego dzieci z niepełnosprawnością intelektualną?	32
Kim są sprawcy wykorzystania seksualnego osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną?	42
Co mogę zrobić, aby ochronić własne dziecko przed wykorzystaniem seksualnym? (dr Estera Twardowska-Staszek)	47
Oznaki wykorzystania seksualnego (s. Katarzyna Besiekierska SM)	51
Jakie wypowiedzi dziecka powinny mnie zaniepokoić?	53
Jakie zachowania dziecka powinny mnie zaniepokoić?	54
Moje dziecko odmawia udziału w zajęciach w szkole. Czy to znaczy, że jest tam krzywdzone?	54
Po czym poznasz, że ktoś krzywdzi twoje dziecko, że granice jego intymności zostały naruszone?	55

Fizyczne oznaki wykorzystania seksualnego dziecka	57
Jakie zachowania osób z otoczenia powinny wzbudzać moje podejrzenia?	57
Wykorzystanie seksualne dzieci w internecie	
(s. Katarzyna Besiekierska SM)	61
W jaki sposób dzieci korzystają z telefonu?	61
Co dzieci robią w internecie?	62
Czy dzieci z niepełnosprawnością intelektualną korzystają z internetu?	63
Czy internet powinien być dostępny dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną?	63
Zagrożenia w sieci	64
Jak się zachować, gdy dziecko zostało skrzywdzone?	
Praktyczne odpowiedzi (s. Katarzyna Besiekierska SM)	69
Kto dokonuje zgłoszenia?	69
Co zgłaszamy?	69
Czy tylko prokuratura i policja?	70
Jak się zachować, jeśli sprawcą jest osoba duchowna – ksiądz, siostra zakonna?	73
Podejrzenie wykorzystania przez najbliższego członka rodziny	74
Gdzie należy dokonać zgłoszenia?	75
Specyfika komunikacji z dzieckiem wykorzystanym seksualnie	80
Zapewnienie dziecku bezpieczeństwa	83
Pomoc psychologiczna dziecku wykorzystanemu seksualnie	84
Bibliografia	87

SŁOWO WSTĘPNE

W miarę jak powiększała się wiedza na temat wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, zaczęto odkrywać, że wśród zagrożonych wykorzystaniem lub skrzywdzonych są nie tylko osoby, których podstawową charakterystyką jest ich małoletni wiek, lecz także niezależne od wieku takie cechy, jak podatność na zranienie czy bezradność. Pojawienie się tych określeń wskazuje, że stajemy się coraz bardziej świadomi, iż zapobieganie krzywdzeniu w sferze seksualnej będzie tym skuteczniejsze, im więcej czynników ryzyka związanych z potencjalnymi ofiarami krzywdzenia weźmiemy pod uwagę przy planowaniu działań zapobiegawczych. Uwzględnienie tych czynników wynika z tego, że zapoznając się coraz lepiej ze zjawiskiem wykorzystywania seksualnego odkrywamy, iż bezbronność, bezradność, podatność na krzywdę i przemoc stają się udziałem zwłaszcza osób doświadczonych różnorodnymi formami niepełnosprawności. Potwierdzają to jednoznacznie wyniki badań empirycznych, które wskazują, że zjawisko krzywdzenia przez opiekunów – w tym rodziców i krewnych – oraz przez innych dorosłych mających do nich dostęp zdarza się około 2–3 razy częściej w odniesieniu do dzieci i dorosłych z niepełnosprawnością, zwłaszcza intelektualną, niż dzieci zdrowych i umysłowo sprawnych.

David Finkelhor, amerykański socjolog, jeden z pionierów badań nad wykorzystywaniem seksualnym dzieci, nazywa osoby z niepełnosprawnością intelektualną

ofiarami „dostępными, dogodnymi i dyskretnymi”. Określenia te wyrażają obraz osoby niepełnosprawnej intelektualnie, widzianej oczami sprawcy jako szczególnie podatnej na wykorzystanie seksualne z uwagi na specyficzne warunki funkcjonowania, wynikające z takiej formy niepełnosprawności. Dzieje się tak dlatego, że osoby z taką formą niepełnosprawności najczęściej nie potrafią się obronić, nie potrafią same powstrzymać sprawców wykorzystywania seksualnego, jest im trudno opowiedzieć doświadczenie krzywdzenia i często natrafiają na barierę komunikacyjną.

W tej sytuacji niezwykle ważna w ochronie przed krzywdzeniem osób z niepełnosprawnością jest rola osób najbliższych – rodziców i opiekunów – którzy potrzebują konkretnej wiedzy o tym, jak stworzyć dziecku bezpieczne środowisko. Potrzebują oni wiedzy o rozwoju psychoseksualnym dzieci, jak i umiejętności rozmowy z nimi o sprawach dotyczących ciała i intymności. Konieczna jest też wiedza o ewentualnych sygnałach wskazujących, że dziecko jest „przygotowywane” do wykorzystywania lub już stało się ofiarą przemocy. Taka wiedza jest pomocna, by odpowiednio zareagować nie tylko na sam fakt skrzywdzenia, lecz by we właściwy sposób zadziałać w sytuacji podejrzenia zaistnienia takiego zdarzenia. Dlatego trzeba też konkretnej wiedzy o tym, kim może być sprawca wykorzystania seksualnego, na jakie zachowania osób z najbliższego otoczenia należy zwrócić uwagę, by skutecznie chronić dzieci i dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną.

Praktyczny *Poradnik dla rodziców* w sposób przystępny dostarcza podstawowych informacji dotyczących seksualności osób z niepełnosprawnością, wskazuje czynniki ryzyka i czynniki, które chronią przed wykorzystaniem.

Autorzy zwracają uwagę również na to, jakie zachowania dziecka niepełnosprawnego powinny zaniepokoić, jak zareagować, jak rozmawiać z dzieckiem, gdzie szukać pomocy w przypadku podejrzenia wykorzystania seksualnego.

Zamierzeniem autorów niniejszego poradnika jest wyposażenie rodziców i opiekunów w wiedzę, która pomoże w taki sposób chronić dzieci i dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną, aby stały się dla potencjalnych sprawców przemocy „niedostępne, niedogodne i niedyskretne”.

Adam Żak SJ